

Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties
T.a.v. Minister R.W. Knops
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

DATUM	11 februari 2020	TEAM	IBT - Financieel toezicht
NUMMER	820437CC	REFERENTIE	A.B. Sloot
UW BRIEF VAN		DOORKIESNUMMER	06 – 500 369 35
UW NUMMER		E-MAILADRES	Aletta.Sloot@provincie-Utrecht.nl
BIJLAGE	geen	ONDERWERP	Financiële problemen Utrechtse gemeenten

Geachte heer Knops,

Wij maken ons als partner van de gemeenten in de provincie Utrecht en zeker ook als financieel toezichthouder in toenemende mate zorgen over de financiële situatie van de gemeenten in onze provincie. De gemeenten staan financieel onder druk wat zich uit in jaarrekeningen over 2018 die tekorten vertonen en begrotingen over 2020 die met grote moeite structureel sluitend zijn gemaakt. Gemeenten hebben lastige keuzes moeten maken door uitgaven uit te stellen, onderhoudsniveaus te verlagen, bezuinigingsacties door te voeren, investeringen uit te stellen en de lasten voor de burger te verhogen. Keuzes die nu en in de aankomende jaren flinke invloed zullen hebben op het niveau van de voorzieningen in de gemeenten. Het komende jaar zal voor veel gemeenten een spannend jaar worden: reserveposities verslechteren, forse bezuinigingen en taakstellingen moeten gerealiseerd worden en inkomsten uit het gemeentefonds zijn onzeker.

Gemeentefonds

De tegenvallende inkomsten uit het gemeentefonds zijn een belangrijk onderdeel van het financiële probleem bij de gemeenten. U geeft als Rijk minder uit dan was begroot en op grond van de trap-op trap-af systematiek zijn lagere uitgaven van het Rijk rechtstreeks van invloed op de hoogte van de uitkering aan de gemeenten die daardoor minder middelen ontvangen. Deze onderuitputting van de rijksuitgaven leiden daarmee direct tot een nadeel voor gemeenten. Tel daarbij op dat er onvoldoende middelen via het gemeentefonds beschikbaar worden gesteld voor de gemeentelijke taken van het sociaal domein en daarnaast de opschalingskorting die is doorgevoerd in het gemeentefonds. Het geheel dat aan inkomsten wordt gemist, is door de Utrechtse gemeenten opgevangen door daar ingrijpende maatregelen tegenover te stellen.

Sociaal Domein

De grote meerderheid van de gemeenten in onze provincie geeft aan dat de komende jaren de uitgaven binnen het sociaal domein hoger zullen zijn dan de inkomsten die daarvoor door het Rijk beschikbaar worden gesteld. Dit blijkt uit de door gemeenten ingevulde 3D enquêtes sociaal domein van uw ministerie waarin u, in samenwerking met de provinciaal financieel toezichthouders, onderzoek heeft gedaan naar het effect van de decentralisatie binnen het sociaal domein in de (meerjaren)begroting. Vanuit de provincie Utrecht hebben eenentwintig van de zesentwintig gemeenten meegedaan aan deze enquête. Vijftien van de eenentwintig gemeenten geven aan dat de lasten vanaf 2018 tot en met in ieder geval 2023 hoger zijn dan de daarvoor verkregen inkomsten. Dit vertaalt zich in verslechterende reserveposities. Uit de enquête komt naar voren dat

bij zestien van de eenentwintig gemeenten de reserves zijn afgenomen als gevolg van het sociaal domein. Daarnaast hebben vijftien van de zesentwintig Utrechtse gemeenten gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de extra middelen die u in 2019 tot en met 2021 beschikbaar stelt, ook als inkomst in de begroting voor de jaren 2022 en 2023 mee te nemen. Deze inkomst is nog onzeker. De gemeenten geven in meerderheid aan dat de inkomsten inclusief extra middelen nog steeds niet voldoende zullen zijn voor de lasten, die voor deze jaren worden verwacht in het sociaal domein.

Maatregelen

Voor de Utrechtse gemeenten hebben de tegenvallende inkomsten uit het gemeentefonds en de hoge lasten binnen het sociaal domein gevolgen. De gemeenten zijn genoodzaakt tot het nemen van maatregelen om tot een sluitende begroting te komen. Voor alle zesentwintig Utrechtse gemeenten is voor 2020 weliswaar het repressief toezicht van toepassing. Zij hebben dus een structureel en reëel sluitende begroting op kunnen leveren voor 2020 of ten minste een begroting aangeleverd waarin het evenwicht in de meerjarenbegroting is hersteld. Maar dat ging niet vanzelf. Wij zien een aanzienlijk verschil met voorgaande jaren en een verslechtering van de financiële positie. De gemeenten hebben meer ingrijpende maatregelen moeten treffen om tot deze begroting te kunnen komen dan voorheen. Dit hebben zij onder andere bereikt door bezuinigingsmaatregelen door te voeren die niet alleen betrekking hebben op het sociaal domein maar de gehele begroting raken. Omdat daar de rek uit is, zijn gemeenten genoodzaakt de onroerende zaakbelasting met meer dan het inflatiepercentage te laten stijgen. Investeringszaken zijn komen te vervallen of doorgeschoven naar de toekomst. Dit heeft invloed op de kwaliteit van de openbare voorzieningen. Zo heeft de gemeente Utrechtse Heuvelrug de onroerende zaakbelasting voor 2020 moeten verhogen met 12,5%. Daarbij zijn de ambities op het gebied van bijvoorbeeld klimaat en de omgevingswet naar beneden bijgesteld. De gemeente Leusden heeft de onroerende zaakbelasting in één jaar met 8,5% moeten verhogen en heeft de keuze gemaakt om geen inflatiecorrectie toe te passen op de gesubsidieerde instellingen voor de komende twee jaren. Beide gemeenten hebben deze maatregelen getroffen naast de inspanningen om binnen het sociaal domein bezuinigen door te voeren.

Financiële weerbaarheid

Bezuinigingsmaatregelen die zijn meegenomen in de begroting moeten veelal nog worden gerealiseerd. Ondanks de inspanningen die gemeenten hiervoor leveren is het niet altijd mogelijk te slagen in de bezuinigingsdoelstelling. Het gevolg hiervan is dat gemeenten worden geconfronteerd met tekorten in de jaarrekening. Deze tekorten hebben een negatieve invloed op onder andere de reservepositie, de financiële weerbaarheid en de gemeentelijke lasten voor de burger. Veel gemeenten in Utrecht verwachten een negatief saldo voor de jaarrekening 2019.

Wij willen met deze brief, die in afschrift aan de Utrechtse gemeenten en de VNG Utrecht wordt verzonden, onderschrijven dat de Utrechtse gemeenten zich bijzonder hebben ingezet om tot een sluitende begroting te komen. Zij redden het echter niet zonder structurele extra middelen vanuit het Rijk. Wij hopen dat u onze zorg deelt en de gemeenten tegemoet zal komen met passende maatregelen die leiden tot een structurele financiële oplossing voor de gemeenten. Dit is nodig zodat zij in staat blijven om hun maatschappelijke taken te blijven uitvoeren zonder daarbij in financiële problemen te komen. Wij willen daarover, samen met de andere provincies, graag het gesprek met u voeren.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen